

Ткаченко Вікторія

кандидат педагогічних наук,
викладач української мови та літератури, зарубіжної літератури
Миколаївського юридичного фахового коледжу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
м. Миколаїв, Україна
ORCID: 0000-0001-7794-3136
e-mail: mia2010@ukr.net

Комар Ірина

викладач англійської мови
Миколаївського юридичного фахового коледжу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
м. Миколаїв, Україна
ORCID: 0000-0002-3778-2051
e-mail: irina.d-komar@ukr.net

РОЛЬ ТРАНСФЕРЕНЦІЇ У ВИВЧЕННІ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті обґрунтовано позитивний вплив української мови на процес вивчення англійської. Проаналізовано поняття «мовний трансфер», «трансференція», «інтерференція». Окреслено сутність негативного впливу («інтерференції») на процес якісного оволодіння іноземною мовою. Використання явища «трансференції» висвітлено на прикладі вивчення теми «Часові форми дієслова в англійській мові». З'ясовано, що українська мова та англійська мови мають багато схожих дієслівних ознак; здійснено порівняльний аналіз часових форм дієслова в українській та англійській мовах. На прикладах простих речень продемонстровано аспекти побудови речень в усіх часових формах англійської мови та наявність таких самих конструкцій в українській мові й принципи їх побудови. Визначено провідне завдання викладача у вивченні часових форм дієслова англійської мови. Встановлено, що використання трансференції допомагає здобувачам зрозуміти, чому в англійській мові порівняно з українською більша кількість часових форм дієслова.

Ключові слова: українська мова, англійська мова, мовний трансфер, трансференція, інтерференція, часі форми дієслова.

Постановка проблеми. Нині володіння іноземними мовами – ключова ознака освіченості людини. Важливою умовою оволодіння іноземною мовою є розуміння усіх її граматичних аспектів, уміння вільно формулювати думки та висловлювати їх англійською мовою. На цьому етапі виникає проблема відмінності граматичних систем рідної (української) та англійської мов. На

початку вивчення англійської мови викладачу необхідно визначити рівень знань, умінь і навичок здобувачів освіти з української мови, оскільки рідна мова є тією базою, на основі якої відбувається вивчення іноземної мови. Після цього буде зрозуміло, які аспекти рідної мови (спільні та відмінні) можна використовувати для проведення порівняльного аналізу обох мов. На підставі цих відомостей буде зроблено висновок, наскільки легко та ефективно відбуватиметься процес оволодіння англійською мовою.

Учені-лінгвісти, досліджують питання впливу однієї мови на іншу, розглядають поняття мовного трансферу, трансференції та інтерференції. Наприклад, Т. Одлін визначає поняття «трансфер» як «вплив, який є результатом подібності та відмінності між мовою перекладу та будь-якою іншою мовою, якою вже володіють (навіть і недосконало)» (Odlin, 1989, с.27). Тобто трансфер з позиції лінгвістики учений розглядає як виділення подібних та відмінних рис між мовами, що вивчаються.

Мовний трансфер визначають як «вплив однієї мови на вивчення іншої» (Richards & Schmidt, 2010, с. 332). Залежно від впливу на іноземну мову поняття «мовний трансфер» вчені поділяють на дві групи: позитивний (трансференція) та негативний (інтерференція).

У сучасному лінгвістичному словнику подано таке визначення «інтерференції» – «перенесення особливостей однієї мови на іншу, зумовлене різними мовними контактами; у соціолінгвістиці, комунікативістиці – взаємодія мовних систем, мовленнєвих механізмів у різних типах контактів, особливо в умовах двомовності, вплив системи рідної мови на мову, що вивчається, у процесах оволодіння нею. Виявляється у відхиленнях від норми й системи другої мови під впливом рідної» (Загнітко, 2020, с. 267). Отже, це явище негативно впливає на мовлення здобувачів освіти. Його необхідно враховувати для прогнозування майбутніх помилок, які зумовлюються розбіжностями у граматиках української та англійської мов.

Трансференція – це «перенесення загальнотипологічних властивостей мовних систем, що не здійснюють негативного впливу на мовлення білінгва іноземною мовою, тобто як явище позитивне» (Гончарова-Ільїна, 2019, с 41). Використовують для наочного пояснення: одні й ті самі граматичні форми є як в українській, так й в англійській мовах.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питання мовної трансференції досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Бодуен де Куртене, У. Вайнрайх, Дж. Девіс, А. Рас, Одлін та інші. Різні аспекти інтерференції досліджували Ю. Жлуктенко, В. Карбан, Н. Клименко, А. Кузнєцова, С. Семчинський, С. Скрильник, І. Евен-Зохар, А. Рут та інші.

Мета статті - висвітлити позитивний вплив трансференції на процес вивчення англійської мови (на прикладі теми «Часові форми дієслова в англійській мові»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Оволодіння граматиною англійської мови у здобувачів освіти сприймається негативно. Адже вони впевнені, що українська мова набагато легша, тому що в ній існує лише 3 часові форми дієслова і все зрозуміло. На цьому етапі варто зауважити, що 3 часові форми дієслова в українській мові – це результат тривалого розвитку

граматики. Наприклад, у старослов'янській мові, на основі якої формувалася українська мова, «система часових форм значно відрізнялася від сучасної і об'єднувала у своїй парадигмі форми теперішнього, 4–5 форм майбутнього та 4 форми минулого часу. Ця категорія характеризувала час перебігу дії/стану щодо моменту мовлення (абсолютні часові форми) або до якогось іншого моменту, який взято за вихідний (відносні часові форми). Значення часу виражали спеціальні формотворчі суфікси і закінчення або аналітично – за допомогою допоміжних дієслів» (Леута та Гаврилюк, 2018, с. 169). На думку здобувачів освіти, немає необхідності у великому розгалуженні системи часів дієслова.

Дотримуючись урахування принципу рідної мови та культури, який «передбачає проведення попереднього порівняльного аналізу мовних і культурологічних явищ у рідній та іноземній мовах» (Ніколаєнко, 2013, с118), важливим завданням викладача – переконати здобувачів освіти в тому, що англійська граматики зрозуміла і логічно побудована. Спираючись на знання здобувачів з рідної мови, легше буде спрогнозувати, які труднощі можуть виникнути під час вивчення англійської мови, а які аспекти рідної, навпаки, допоможуть їх уникнути.

Зазначимо, що три часові форми дієслова в українській мові використовуються для вираження подій життя в *теперішньому, минулому і майбутньому*. Для прикладу візьмемо речення: «Я (грати)». Спостерігаємо, як змінюється форма присудка в реченні в українській мові залежно від граматичного часу, та паралельно перекладаємо англійською мовою і звертаємо увагу на зміну присудка. Отримуємо:

Теперішній час: Я граю. Present Simple: I play. (I форма)

(Умовно позначимо форму теперішнього часу в українській мові I формою.)

Минулий час: Я грав. Past Simple: I played. (II форма)

(Зауважимо, що для утворення минулого часу в обох мовах змінюється кінцева частина присудка (в українській мові на суфікси *в* або *л*, а в англійській мові додаємо закінчення *ed*).

Майбутній час: Я буду грати. Future Simple: I will play.

(Майбутній час в українській мові утворюється за допомогою слова «буду» + інфінітив. В англійській мові аналогічно (прямий переклад) – will + інфінітив без частки to).

На цьому етапі здобувачі освіти починають розуміти, що це зовсім не складно і навіть знаходять спільне в граматиці обох мов. Варто зауважити, що ми розглянули лише один приклад, який є узагальнюючим, тому не будемо деталізувати утворення часів ні в українській, ні в англійській мовах. На цьому етапі доречно запропонувати здобувачам спробувати себе в ролі викладача та пояснити англomовному учню сутність категорій часу, використовуючи приклади в таблиці. Після цього у здобувачів виникає розуміння, наскільки складна українська мова та як все просто і зрозуміло в англійській. І це вже є першим та найважливішим кроком подолання бар'єру здобувачів у вивченні англійської мови, сприяє виникненню впевненості в собі та зацікавленості у вивченні обох мов. Отже, практично доводимо, що явище трансференції є

позитивним під час вивчення іноземної мови: «перенесення мовних елементів відбувається з педагогічною метою – на прикладі подібності пояснюємо відмінність» (Ruth, 2001, с.39).

Наступне питання «для чого потрібні аспекти Continuous, Perfect та Perfect Continuous»? Для початку з'ясуємо переклад на українську мову назви цих аспектів. Continuous – тривалий, тобто вказує на те, що дія відбувається в момент мовлення; Perfect – доконаний, тобто звертаємо увагу не на процес, а на результат; Perfect Continuous – доконаний тривалий час, тобто, хоча дія вже виконана, проте триває. Для розуміння цих часів розберемо два приклади. Пропонуємо здобувачам просте речення «Я малюю». Запитання: «Коли відбувається дія»? В теперішньому часі. Зазначена дія відбувається постійно чи в даний час? Звісно, відповіді різняться. Хтось сприймає як постійну, неозначену дію, а інші, як ту, що відбувається саме зараз. Доходимо висновку: в українській мові, щоб донести до співрозмовника інформацію про те, як відбувається дія, потрібно обов'язково вжити обставину часу: Я малюю щодня. Я малюю зараз.

Наступний крок. Пригадуючи часові форми дієслова в англійській мові, складаємо опорну таблицю з прикладами та перекладом:

Інфінітив	I форма Present Simple	II форма Past Simple (Дієслово недоконаного виду)	III форма Perfect Результат (Дієприкметник доконаного виду)	IV форма Continuous Процес (Дієприкметник недоконаного виду)
To do (робити)	Do (роблю)	Did (робив)	Done (зроблений)	Doing (роблячий)
To draw (малювати)	Draw (малюю)	Drew (малював)	Drawn (намальований)	Drawing (малюючий)

Перекладаємо англійською мовою.

Я малюю (щодня). – I draw (every day).

Я малюю (зараз). – I am drawing.

|||

Я є малюючий.

Перекладаючи речення «слово в слово» з англійської мови на українську, використовуючи вище зазначену таблицю, робимо висновок: сама граматична конструкція вказує на те, *коли і як* відбувається дія в реченні. А саме: “am” – (є) вказує на теперішній час, “drawing” (малюючий) – вказує на процес. Доречним буде замінити дієслово “am” на минулий час “was” і запропонувати перекласти та визначити часову форму дієслова речення «I was drawing». – Я був малюючий. Здобувачі освіти самі визначають часу форму дієслова, зазначаючи, що дія відбувалася у **процесі**, тобто в the Past Continuous (минулому тривалому часі).

Аналогічно пояснюємо утворення the Present Perfect Tense.

I have drawn.

|||

Я маю намальований.

маю – теперішній час

намальований – доконаний вид

Замінюємо допоміжне дієслово “have” на II форму, отримуємо: I had drawn.

– Я мав намальований. Отже, дія мала результат в минулому – Past Perfect.

Далі пропонуємо розглянути інший приклад (з дієсловом на позначення руху) та визначити коли і як відбувається дія.

Я йду. Я біжу – теперішній час, дія в процесі.

Я хожу. Я бігаю – теперішній час, дія постійна або часто повторювальна.

Спостерігаємо, як змінюється присудок в теперішньому часі залежно від того, яку дію він виражає і виникає питання: чому так? Чому в одному часі з однаковим підметом вживаються різні форми дієслова? Щоб знайти відповідь на поставлені питання, пропонуємо здобувачам заповнити граматичну таблицю, змінивши дієслова на позначення руху за принципом граматики англійської мови.

	Simple (постійна, часто повторюваль на дія)	Continuous (дія відбувається в процесі)	Perfect (відомий результат дії)	PerfectContinuous (результат є, але дія ще не закінчена, вона триває)
Present	I run. <i>Я бігаю.</i>	I am running. <i>Я біжу.</i>	I have run. <i>Я прибіг.</i>	I have been running for 10 minutes. <i>Я вже біжу 10 хвилин.</i>
Past	I ran. <i>Я бігав.</i>	I was running to the shop when I met her. <i>Я біг до крамниці, коли зустрів їй.</i>	I had run by 5 o'clock yesterday. <i>Я прибіг до 5 години вчора.</i>	I had been running for 10 minutes when I met him. <i>Я вже біг 10 хвилин, коли зустрів його.</i>
Future	I will run. <i>Я буду бігати.</i>	I will be running at this time tomorrow. <i>Я буду бігати в цей час завтра.</i>	I will have run by 5 o'clock tomorrow. <i>Я прибіжу до 5 години завтра.</i>	I will have been running for 10 minutes before I meet him. <i>Я вже буду бігти 10 хвилин до того часу, як зустріну його.</i>

Отже, доходимо висновку, що в українській і англійській мовах часові форми подібні. Повертаємось до першого прикладу речення «Я малюю». Дієслово «малюю» не зазнає суттєвих змін. У нього не змінюється форма залежно від того, яку дію воно виражає – тривалу чи постійну. Зазвичай такі форми дієслова мають ті дієслова, що позначають рух, наприклад: *ходити, бігати, літати, плавати, їхати, повзати* тощо. Саме на таких дієсловах можна

доступно та за короткий час пояснити систему та принцип часових форм дієслова.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, використання трансференції під час вивчення іноземної мови сприяє розумінню і усвідомленню здобувачами часових форм дієслова в англійській мові. Поступово вони набувають навичок висловлюватися граматично правильно. Вони чітко формують свої думки, уникають помилок в мовленні, у них зникає страх під час спілкування бути неправильно зрозумілим.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо у дослідженні процесу трансференції під час вивчення теми «Умовні речення різних типів» в англійській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Odlin, T. (1989). *Language Transfer: Cross-linguistic Influence in Language Learning*. Cambridge University Press. 210 p.

Richards, J. & Schmidt, R. (2010). *Longman Dictionary of language Teaching and Applied Linguistics*. Fourth edition. London: Pearson. 656 p.

Гончарова-Ільїна, Т. (2019). Поняття мовного трансферу та його роль у моделях засвоєння третьої мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. № 43. том 5, сс. 40–43.

Загнітко, А. (2020). *Сучасний лінгвістичний словник*. Вінниця: ТВОРИ. Х, 920 с.

Леута, О, Гаврилюк, О. (2018). *Старослов'янська мова: навчально-методичний комплекс*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. 300 с.

Ніколаєва, С. (ред.) (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних*. Київ: Ленвіт. 590 с.

Ruth, A. (2001) From One Culture to Another: Some Reflections on the Transference of Clichés and Stereotypes. *BITRA. Alicante: Palimpsestes*. PP. 34–48.

REFERENCES

Odlin, T. (1989). *Language transfer: Cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge University Press. 210 p.

Richards, J. & Schmidt, R. (2010). *Longman Dictionary of language teaching and applied linguistics*. Fourth edition. London: Pearson. 656 p.

Honcharova-Ilina, T. (2019). Poniattia movnoho transferu ta yoho rol u modeliakh zasvoiennia tretoi movy [The Concept of Language Transfer and Its Role in Models of Third Language Acquisition]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia. No 43. tom 5, ss. 40–43*. [in Ukrainian]

Zahnitko, A. (2020). *Suchasnyi linhvistychnyi slovnyk* [Modern Linguistic Dictionary]. Vinnytsia: TVORY. X, 920 s. [in Ukrainian].

Leuta, O. & Havryliuk, O. (2018). *Staroslovianska mova: navchalno-metodychnyi kompleks* [Old Slavic Language: Educational and Methodological Complex]. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova. 2018. 300 s. [in Ukrainian].

Nikolaieva, S. (red.) (2013). *Metody kanavchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i*

linhvistychnykh [Methods of Teaching Foreign Languages and Cultures: Theory and Practice: Textbook for Students. Classical, Pedagogical and Linguistic]. Kyiv: Lenvit, 2013. 590 s. [in Ukrainian].

Ruth, A. (2001). *From One Culture to Another: Some Reflections on the Transference of Clichés and Stereotypes*. BITRA. Alicante: Palimpsestes, pp. 34–48.

THE ROLE OF TRANSFERENCE IN LEARNING ENGLISH GRAMMAR

Victoria Tkachenko

Candidate of Pedagogical Sciences,
Lecturer of Ukrainian language and literature, World literature of
Mykolaiv Vocational Law College of National University “Odesa Law
Academy”,
Mykolaiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7794-3136
e-mail: mia2010@ukr.net

Iryna Komar

Lecturer of English language of
Mykolaiv Vocational Law College of National University “Odesa Law
Academy”,
Mykolaiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-3778-2051
e-mail: irina.d-komar@ukr.net

Abstract. The article deals with the problem of positive influence of the Ukrainian language on the process of learning English. The concepts of “language transfer”, “transfer”, “interference” have been analyzed. The essence of the negative influence (“interference”) on the process of qualitative mastering of foreign language is outlined. The use of the phenomenon of “transfer” have been shown on the example of studying grammar theme “Grammar tenses in English”. It has been found that the Ukrainian language and the English language have many similar verb features; a comparative analysis of the tense forms of the verb in the Ukrainian and English languages have been carried out. Based on the examples of simple sentences the aspects of sentence construction in all grammar tenses of English, the similar constructions in the Ukrainian language and the principles of their construction have been demonstrated. The leading task of the teacher in studying the tense forms of the English verb has been determined. It has been established that the use of transference helps students understand why there are more tense forms of verbs in English than in Ukrainian. This approach due learning a foreign language helps get rid of mistakes in the process of communication.

Keywords: the Ukrainian language, the English language, language transfer, interference, transference, verb tenses.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2023 р.